שפת אמת

המבואר

פר׳ ויקהל

מבואר על ידי
הרה״צ רבי פישל וינגרטן זצ״ל

התוכן

תרנ"ח: כח האחדות של בני ישראל שעל ידי השבת ..... עמ' ג

תרנ"ח: התורה נותנת כח שיוכלו בני ישראל לקבל אלקות ..... עמ' ז

תר"ס: הקשר האמיץ של בני ישראל לקב"ה שנתגלה בש"ק ..... עמ' ט

להשיג מדי שבוע

לתרומות, הערות והארות

ארץ הקודש: 03-7200159

ארה"ב: 718-9260874

9260874@GMAIL.COM

לשמיעת השיעורים בטלפון:

0732951385

בארה"ב (קול הלשון): 7183952440/3/1/2/9

כח האחדות של בני ישראל שעל ידי השבת

ויקהל משה כו' רמז שבשבת נעשין בני ישראל קהל אחד כדאיתא במדרשים עשה לך קהלות ללמוד דיני שבת ויו"ט. כי בני ישראל הם באמת אחדות אחד. רק על ידי הפסולת נעשה פירוד ביניהם. ובשבת שנתבטל הפסולת, באין אל האחדות. ומשה רבינו עליו השלום הוא שר התורה והוא מאחד את בני ישראל כמו שכתוב תורה צוה לנו כו' מורשה קהלת יעקב. פירוש גם זה הוריש לבני ישראל שיוכלו להיות קהלה אחת. ובשבת מתגלה כחו של משה רבינו עליו השלום וכח התורה, ולכן מתאחדין ביה, וכתיב ביני ובין בני ישראל אות הוא, פירוש שאין לאומות חלק בשבת. לכן בשבת קודש מתגלה הקדושה. דהנה כתוב כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא כו' לעשות. פירוש בימי המעשה הקדושה מתלבש בעשיה ובטבע. ובעשיה יש אחיזה לכל האומות ולכן אין הקדושה בהתגלות. אבל בני ישראל יש להם חלק למעלה מן העשיה והוא אות שבת ולכן כתיב אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות. הגם כי שבת הוא שלא לעשות. אבל אין יכול לתקן העשיה רק מי שיש לו כח למעלה מן העשיה ולכן בני ישראל יכולין לעשות ולתקן העשיה ולכן בני ישראל יכולין לעשות ולתקן העשיה מאחר שיש להם אחיזה בשבת שהוא למעלה מן העשיה. ויש בחינת מעשה דיבור ומחשבה. ובני ישראל להם כח הדיבור. וזהו שכתוב אלה הדברים, שבכח הדיבור הם שולטין על העשיה כנ"ל.

טעם ההקהלה

בפסוק (ל"ה, א) **וַיַּקְהֵל מֹשֶׁה** אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **וכו'**, בפשטות ההקהלה היא לצורך מלאכת המשכן, אמנם קשה והלא מיד פתח ואמר להם ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת, ומבאר השפת אמת **רמז שבשבת נעשין בני ישראל קהל אחד** שמשה מקהילן מדי שבת ויו"ט, **כדאיתא במדרשים** (ילקוט שמעוני ח"א ת"ח) **עשה לך קהלות ללמוד דיני שבת ויו"ט** ענין ההקהלה לא היה טעכנישע זאך (צורך מעשי) בכדי ללמוד את ההלכות של שבת ויו"ט, אלא בגלל שבדיני שבת ויו"ט גנוז גם הקדושת שבת ויו"ט ושם הוא מקור נשמות בני ישראל השייכים לשבת זו ויו"ט זו,[1] ולפיכך בשעה שמשה רבינו אמר לבני ישראל את האותיות התורה של דיני ועניני שבת ויו"ט הקהיל את בני ישראל.

השבת מאסף לכל ישראל בכל מקום שהם

וכדאי להעתיק כאן את דבריו הקדושים של החידושי הרי"ם[2], **ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, ובמדרש פ' ויקהל שנסמך שבת למלאכת המשכן משום שכל ימות השבוע כל אחד פונה למלאכה אחרת, ובשבת הכל פונים אל מכוון אחד, שהשבת היה מאסף לכל ישראל בכל מקום שהם, ובפרט החסידים אשר מתאספים ביחד ובאופן שתהיה אסיפתם על מכוון אמיתי,** (היינו שמטרת אסיפת הנאספים יהיה כדי לבוא לאמת) **אבל אם אינם במכוון כראוי שבת דוחה אותם** (כי צריך לבוא כדי לחפש ולמצוא את קדושת שבת קודש), **שבאותו מאמר שהוא מאסף את הכל הוא**

1] כנראה שכוונתו על פי מה דאיתא בישמח משה שיש ששים ריבוא שבתות כנגד ששים ריבוא נשמות ישראל וכנגד ששים ריבוא אותיות בתורה, כי כל ישראל יש לו אות בתורה ועל זה אומר הפסוק "אות היא לעולם", שכל שבת הרי היא כאות בספר תורה ויש בה שורש אחת מנשמות ישראל, עכדה"ק. וכבר נתבאר שאין הכוונה במספר אלא בשורש הדברים, שיש **בשורש** התורה ששים ריבוא אותיות וכו'.

2] מתוך רשימות כתבי החסידים, מובא בלקוטי החי' הרי"ם על שבת, ומתוך רשימות השפ"א בשם זקנו.

דוחה לאותם שאינם ברצון אחד דכתיב יתפרדו כל פועלי און, ולפי שהם מתפרדים וכו' ממילא הקשר שישראל מתקשרין בשבת הוא חזק יותר שאין בו פסולת.

בשבת נתגלה האחדות בכח התורה

כי בני ישראל הם באמת אחדות אחד. רק על ידי הפסולת שהוא הנפש הבהמית, החומריות הגשמיות ועניני העוה"ז **נעשה פירוד ביניהם** כדאיתא בתניא (פל"ב) שאהבת ישראל אמיתית אינה שייכת אלא באלו שנשמתם עיקר וגופם טפל, כי מצד הנשמה "הלא אב אחד לכולנו", ורק על ידי שעושים מהגוף - דהיינו עניני הגוף הגשמיות - עיקר, על ידי זה נהיה פירוד. **ובשבת** שעליו איתא בזוה"ק כי הוא "יומא דנשמתין ולאו יומא דגופין", **שנתבטל הפסולת, באין אל האחדות** ורבינו אזיל בזה לשיטתו שביום החול העבודה של ששת ימים תעשה מלאכה דהיינו ליכנס לתוך כל עניני עולם הזה ולבררם, משא"כ בשבת יש עבודה אחת והיא "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון" שבשבת "כאילו כל מלאכתך עשויה" - אפילו מלאכת שמים" (מאור עינים פ' כי תשא), ומכיון ש"שב"ק יעשה כולו תורה" על כן שבת היא אחדות, שהרי תורה היא המאחדת נשמות בני ישראל, כידוע שיש שישים ריבוא אותיות לתורה (אע"פ שבפועל יש פחות, כן הוא בפנימיות) שהן כנגד שישים ריבוא נשמות ישראל.

משה רבינו מאחד את בני ישראל בכח התורה

ומשה רבינו עליו השלום הוא שר התורה וממילא **הוא מאחד את בני ישראל**, כיון שהוא רועה לכל ישראל ונמנה כידוע על השבעה רועים, והוא המאיר את כח התורה אצל עם ישראל, ועל ידי זה מאחד את עם ישראל **כמו שכתוב** (דברים לג, ד) **תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב. פירוש גם זה הוריש לבני ישראל שיוכלו להיות קהלה אחת** כלומר "קהלת יעקב", כח הַקְהָלַת בני ישראל המכונים "יעקב" ובפרט האנשים הפשוטים שגם הם נכנסים בגדר זה. והקב"ה נתן למשה רבינו כח זה במשה בכך שנתן לו את התורה שכידוע אורייתא וישראל חד, וכידוע ש"יש שישים ריבוא אותיות לתורה" שהם כנגד שישים ריבוא נשמות ישראל, והתורה הזו היא כולה אחת ומאחדת את כל נשמות ישראל, ומשה רבינו שהוא שר התורה הוריש לנו ג"כ כח זה שנוכל להתאחד ולהיות כאחד, ואנו צריכים רק להוציא זאת מהכח אל הפועל.

שבת הוא התגלות כח משה רבינו

ובשבת מתגלה כוחו של משה רבינו עליו השלום כמו שאומרים "ישמח משה במתנת חלקו" **וממילא כח התורה, ולכן מתאחדין ביה** בני ישראל בכח השבת וכח התורה, שהרי משה רבינו מחזיר לעם ישראל מדי ערב שבת את הכתרי תורה שלהם, כמו שפירש האר"י את הפסוק "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב" שאז נלקחו מהם הכתרים שקיבלו בשעה שאמרו נעשה ונשמע, וכתרים אלו חוזרים בער"ש, ולכן בני ישראל הם בשב"ק בבחינה מסוימת באותה מדריגה לפני חטא העגל, וכן ג"כ כותב רבינו בכמה מקומות שבשבת קודש אין נגיעה לחטא העגל [ולכן נתגלה אצלם בשב"ק כח התורה שהם כח שני כתרים אלו].

בשבת בטל כח העשיה וממילא בטל כח האומות ששם עשייתם

וכתיב (שמות לא, יז) **בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִוא, פירוש שאין לאומות חלק בשבת** שלכן קיי"ל שגוי ששבת חייב מיתה. **לכן בשבת קודש מתגלה הקדושה** כי כל המסכים המבדילים אינם מצד בני ישראל, אלא מצד הסט"א, מכח הגשמיות ומצד אומות העולם העוסקים בגשמיות, ומאחר שבשב"ק אין חלק לאוה"ע, ממילא יש בה כח התגלות הקדושה.

דהנה כתוב (בראשית ב, ג) **כִּי בוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא כו' אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת, פירוש, בימי המעשה הקדושה מתלבש בעשיה ובטבע** והינו אשר ברא "אלקים לעשות", שה"אלקות" יהיה באופן של "לעשות", כלו' שיתלבש בלבוש הטבע. ומוזכר כמ"פ בדברי רבינו שזה עבודת כל יהודי בימות החול מאחר שהקדושה מתלבשת בטבע, לכן צריך אדם ליכנס לתוך המעשים של העולם המכונים "טבע" ולבררם ולקדשם, אמנם על שבת כתוב "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה", שבו הוא למעלה מהעשיה [אלא כל הברואים מקושרים לשורשם בחכמה וממילא אין שייך בהם בירור].

ובעשיה שהוא החיצוניות של כל דברי**ש אחיזה לכל האומות ולכן אין הקדושה בהתגלות** היינו שבוודאי אין לאומות כח להסיר המחיצות המבדילות מעל העשיה ולגלות שם שמים שבו, אבל יש להם שייכות לחיצוניות להסתיר על ידו שם שמים שבעשיה. **אבל בני ישראל יש להם חלק למעלה מן העשיה, והוא אות שבת,** שבת קודש היא למעלה מהעשיה כמו שנאמר "כי בו שבת מכל מלאכתו", והרי ישראל ושבת הם חד כדאיתא במדרש (מו' בתוספות חגיגה ג) ששלושה מעידין זה על זה ישראל והקב"ה והשבת [דהיינו שכולם חד], ולכן ישראל יש להם חלק למעלה מהעשיה.

תיקון העשיה אפשרי רק למי שכוחו למעלה ממנה

ולכן כתיב (שמות ל"ה, א) **וַיַּקְהֵל** מֹשֶׁה אֶת כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים **אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת,** ומיד אח"כ כתיב ציווי של שבת. **הגם כי שבת הוא שלא לעשות** וא"כ קשה איך כתוב על הקהלה זו "אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות", אחר שמיד קאי על שבת "ששת ימים תעשה מלאכה" כו'. **אבל אין יכול לתקן העשיה רק מי שיש לו כח למעלה מן העשיה,** ונמצא העבודה בשבת אינה ליכנס לתוך העשיה אלא להיות למעלה מהעשיה, שבשבת כלל ישראל מתעלה למעלה מכח הבריאה, ותיקון כוחות העשיה נעשה בדרך ממילא על ידי התיקון הנעשה בשורש, **ולכן בני ישראל יכולין לעשות ולתקן העשיה** בדרך הארת אור מלמעלה ולא בדרך התעסקות בפרטי העשיה, **ולכן בני ישראל יכולין לעשות ולתקן העשיה** בימות החול, כמו שכתוב "ששת ימים תעשה מלאכה", וזאת על ידי "וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'" שאז מבטלים את העשיה שהרי "כל העושה בו מלאכה יומת", **מאחר שיש להם אחיזה בשבת שהוא למעלה מן העשיה.**

בכח הדיבור שלמעלה מן העשיה שולטים על העשיה

ויש בחינת מעשה דיבור ומחשבה כידוע שזה הוא יסוד כל הבריאה מחשבה דיבור ומעשה. **ובני ישראל [יש] להם כח הדיבור** שהוא כח מיוחד שעל זה כתוב ויהי האדם לנפש חיה "לרוח ממללא" שזה קאי בעיקר על בני ישראל שיש להם כח הדיבור בתפילה ותורה ומעשים טובים. וכח הדיבור האמיתי ששורשו בקדושה

הם תיבות שבשפת לשון הקודש, **וזהו שכתוב** (שמות יט, ו) **אֵלֶּה הַדְּבָרִים, שבכח הדיבור הם שולטין על העשיה כנ"ל.** ויכול גם להיות שזה הוא ע"ד מש"כ רבינו בשם זקינו **החידושי הרי"ם** שחוזר על יסוד זה כמה פעמים, שתמיד העבודה של כל יהודי היא לעשות מהעשרה מאמרות עשרת הדברות, כי מהעשרה מאמרות נברא העולם, ולא עוד אלא שכל רגע ורגע הקב"ה מחדש את העולם, מחיה ומהוה ומקיים כל רגע את העולם, כדברי רבינו **הבעש"ט הק'** זי"ע המובא **בבאר מים חיים** (פרשת בראשית) ושער היחוד והאמונה (פרק א'), וההסתכלות שבה אנו רואים את הבריאה כמו שהיא הרי זה רק בגלל ההסתר שלעינינו, ולכן נקראים העשרה "מאמרות" בשם זה, מלשון אימרה של חלוק, אבל העבודה של כל יהודי היא להפוך את העשרה מאמרות לעשרת הדברות, מלשון הנהגה גלויה, כמו (סנהדרין ח, א) "דבר אחד לדור", שיראו איך דבר ה' שהם עשרת המאמרות מנהיגים ומחיים את כל העולם, וזה כונת רבינו "וזהו שכתוב אלה הדברים שבכח הדיבור הם שולטין על העשיה כנ"ל.

התורה נותנת כח שיוכלו בני ישראל לקבל אלקות

במדרש ואל מי תדמיוני כו' א"כ יאמר קדוש שאו מרום עיניכם כו' מי ברא אלה. בזכות מי עומדין בזכות אלה שמות בני ישראל. ואלה בזכות מי בזכות אלה החוקים כו'. כי הנה הקב"ה רם ונשא ואיך יוכל להיות כח אלקות במעשה גשמיות, אך הוא על ידי התורה ובני ישראל כמו שכתוב בראשית בשביל התורה וישראל שנקראו ראשית. והתורה יש לה דביקות בהקדוש ברוך הוא ובני ישראל בהתורה, וכל העולם בבני ישראל ועל ידם נמשך אלהות, לכל מעשה בראשית. זה שכתוב ראו מי ברא אלה שידע איש ישראל כי כל העולם כולו תלוי בו. ואיתא רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל הרבה להם תורה ומצות. אם כן על ידי התורה והמצות מזדככין נפשות בני ישראל שיוכלו לקבל אלקות. ובזכות זה העולם עומד ויש להם דביקות בו יתברך על ידי התורה ובני ישראל. ולזה זכו בני ישראל ביציאת מצרים כמו שכתוב אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים שיוכלו לקבל אלקות:

מקשה איך יתכן כח רוחני בדבר גשמי

במדרש (שמו"ר מח, ב) **וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי כו'** וְאָשְׁוֶה, א"כ **יאמַר קָדוֹשׁ, שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם כו'** וּרְאוּ **מִי בָרָא אֵלֶּה. בזכות מי עומדין? בזכות 'אלה' שמות בני ישראל. ואלה [דהיינו ישראל], בזכות מי, בזכות אלה החוקים כו'** לשון המדרש הוא "... וראו מי ברא אלה, בזכות מי נבראו אלה תולדות השמים והארץ, ובזכות מי הם עומדים? בזכות (שמות א) אלה שמות בני ישראל, ואלה בזכות מי הם עומדים בזכות (דברים ד) אלה העדות והחקים והמשפטים, עכ"ל המדרש.

כי הנה הקב"ה רם ונשא ואיך יוכל להיות כח אלקות במעשה גשמיות, אע"פ שבוודאי בני ישראל מאמינים ויודעים כי הקב"ה כל יכול וממילא אין הקושיא באמת, אלא לצורך התירוץ כתב כן, דמ"מ צריך להסביר לפי שכלנו והבנתינו: כיון שהקב"ה רם ונשא, א"כ איך יתכן שיוריד עצמו להיות במקום גשמיות? וזה היה להבדיל טענת הגוים "רם על כל גוים ה', (ורק) על השמים כבודו" ועל זה כתבו בספה"ק (דרך מצוותיך להצמח צדק ועוד) שעל זה מתרץ הפסוק בעצמו בהמשך שלא כן הוא, אלא "מי כה' אלקינו המגביהי לשבת", שאע"פ שהוא רם ונשא, מכל מקום "המשפילי לראות בשמים ובארץ", כי שניהם לגביו ית' הוא השפלה כי הוא ית' מרומם ומתנשא מכל השגות ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, וכשם שמשפיל עצמו למעלה לדרגה הגבוהה יותר שהיא בחינת שמים כך משפיל עצמו למטה לדרגות התחתונות, ומלכותו בכל משלה.

האלוקות מתלבשת בגשמיות ע"י התורה ובני ישראל

ומתרץ **אך הוא על ידי התורה ובני ישראל, כמו שאיתא "בראשית בשביל התורה וישראל שנקראו ראשית",** כמובא בתנא דבי אליהו רבה, "**בשביל התורה ובשביל ישראל, איני יודע מי מהם קדם, כשהוא אומר "דבר אל בני ישראל", "צו את בני ישראל", "אמור לבני ישראל", הוי אומר ישראל קדמו**", וזה כוונתו "בראשית בשביל התורה" שנתלבש הקב"ה בתורה שלבושיה הנגלים עוסקת בעניני העולם הזה ומורה לנו כיצד להתנהג בהם, וקוב"ה ואורייתא חד, וכן בישראל שגופם נמצא בעולם הזה הגשמי, על ידיהם הקב"ה הוריד את כח האלוקות שישרה ויאיר במעשה בראשית ובכח העשיה, ובחינה זו נקראת ממוצע המחבר, שאיתא בספה"ק (תניא ועוד) שבין כל שני דרגות השונות וקיצוניות זו מזו יש בהכרח 'ממוצע המחבר' אותם, והתוה"ק מחברת

ומקשרת בין האלוקות לעולם, כיון שהיא עצמה אלוקות אבל נתלבשה בעניני העולם, וכן ישראל שהם עצמם חלק אלוק ממעל, אבל חלק אלוק ממעל הזה נתלבש בתוך גוף ולכן יש בהם כוח להמשיך כח אלקות לעולם מצד חיבור נשמתם וגופם.

והתורה יש לה דביקות בהקדוש ברוך הוא ובני ישראל בהתורה, וכל העולם בבני ישראל, ועל ידם נמשך אלהות לכל מעשה בראשית. זה שכתוב (ישעיה מ, כ"ו) שְׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם **וּרְאוּ מִי בָרָא אֵלֶּה**, והיינו כדאיתא במדרש שם שה"ואלה תולדות השמים והארץ" תלוי ב"ואלה שמות בני ישראל" שבני ישראל יקיימו את התורה, **שידע איש ישראל כי כל העולם כולו תלוי בו**, ואם כן, אם יעשה כל יהודי את החשבון הזה, ביודעו שכל תיקון הבריאה תלוי בו, בודאי שההנהגה שלו תהיה באופן אחר.

התורה מכשירה את נפשות בני ישראל שיוכלו לקבל אלקות

ואיתא (ברכות נה, א) **רצה הקדוש ברוך הוא לזכות** מלשון "זיכוך" **את ישראל** לפיכך **הרבה להם תורה ומצות**, כל חלק מהתורה מזכך חלק אחר של עם ישראל, כי איתא ברמב"ם (בפי' המשניות למסכת סנהדרין) שכלל ישראל היה יכול להגיע להשלימות על ידי מצוה אחת, דהיינו שאם היה עושה מצוה אחת ולא היה חוזר לאחריה ועובר עבירה, אז היה מגיע על ידי המצוה להשלימות שבאה לנו על ידי כל התורה ומצוות הן בעוה"ז והן בעוה"ב, **אם כן על ידי התורה והמצות מזדככין נפשות בני ישראל שיוכלו לקבל אלקות** שיקלט בקרבם עצם התורה והמצוות ושיהיו כלי לקבל אלוקות.

קיום העולם הוא על ידי הגילוי אלקות שממשיכים בני ישראל

ובזכות זה העולם עומד, שעל ידי המצוות האלו יש קיום ל"עולם" מלשון העלם שמגלים בו הכח אלוקות ולהסיר ההעלם והצמצום, **ויש להם דביקות בו יתברך על ידי התורה ובני ישראל. ולזה זכו בני ישראל ביציאת מצרים כמו שכתוב** (במדבר טו, מא) **אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹקִים**, על ידי שהוצאתי אתכם מארץ מצרים וזיככתי אתכם, ובפרט כמו שכתוב "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" הרי שנהייתם כלים לאלקות **שיוכלו לקבל אלקות** ולהמליך אותו ית"ש על כל העולם. יעזור השי"ת שנזכה להיות כלים להשי"ת ולעבודתו ולקדושתו, ועל ידי זה נזכה שיתקיים הכתוב "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" במהרה בימינו, ולגלות מלכותו יתברך ויתקיים ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, אמן ואמן:

הקשר האמיץ של בני ישראל לקב"ה שנתגלה בש"ק

במדרש ואל מי תדמיוני כו' א"כ יאמר קדוש שאו מרום עיניכם כו'. כי הקב"ה רחוק מכל רחוק ואי אפשר להשיגו רק על ידי פעולותיו כמו שכתוב מי ברא אלה. ומצד הבריאה הוא קרוב מכל קרוב. ובאמת מעשה המשכן הוא רמז למעשה בראשית, והוא המשכת השראת השכינה על ידי אלה הכלים הכלולים בסוד מעשה בראשית כמו שאמרו חז"ל יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. אך זאת מעלת בני ישראל אשר יש להם דביקות בהקב"ה גם בבחינת הריחוק כמו שכתוב מרחוק ה' נראה לי דייקא. וזה עדות השבת דכתיב ביני ובין בני ישראל אות הוא בלי שום אמצעות הבריאה, דכתיב ביום השביעי שבת לכן הוא קודש. ובני ישראל יש להם חלק בקדושה כמו שכתוב קדש ישראל לה' ראשית תבואתו הוא מקדם לבריאת עולם.

וכן אמרו האל הקדוש שאין כמוהו המניח לעמו ביום שבת קדשו. שגם במדריגה זו דכתוב אל מי תדמיוני כו' אף על פי כן יש לבני ישראל חלק בו. וכמו שכתוב בזוהר הקדוש בפסוק ואתה ה' אל תרחק שהגם שהעולמות מתעלין בשבת קודש אף על פי כן נמשכין בני ישראל אחר אלה המעלות ע"ש פ' תרומה.

והנה קודם החטא כתיב אלקים אתם ונתדבקו באלקות ועל זה כתיב מי יעלה בהר ה', אך כשירדו ממעלה זו כמו שכתוב ומי יקום במקום קדשו בקביעות, אף על פי כן יש עתים וזמנים אשר חוזרין למעלתם הראשונה. ולכן אחר החטא ניתן להם מלאכת המשכן בבחינת מי ברא אלה. אבל הקדים השבת שהוא מדריגה גבוה מזה כנ"ל.

אי אפשר להשיג את הקב"ה רק ע"י פעולותיו

במדרש (ויקהל מ"ח ד' ד"ה ראו קרא ה' בשם בצלאל) הד"א (ישעיה מ כה, כו) **וְאֶל מִי תְדַמְּיוּנִי כו'**, וְאֶשְׁוֶה יֹאמַר קָדוֹשׁ, **שְׂאוּ מָרוֹם** עֵינֵיכֶם וּרְאוּ בזכות מה עומדין אלה תולדות השמים. בזכות ואלה שמות. בזכות כל מה אלה עומדין בזכות אלה העדות והחקים והמשפטים, מי ברא אלה המוציא מספר צבאם **כו'**.

כי הקב"ה רחוק מכל רחוק [מצד עצמותו ית"ש], **ואי אפשר להשיגו רק על ידי פעולותיו** שהקב"ה ברא את כל העולמות מטעם שדרך הטוב להטיב ובגין דאיקריה רחום וחנון ועוד טעם איתא בזוה"ק ונוגע לענייננו "בגין דישתמודעון ביה" שיהיה אפשרות להשיג אותו ית"ש, **כמו שכתוב מִי בָרָא אֵלֶּה** איתא בספה"ק שיש שני מיני השגות, האחת הוא השגת החיובי היינו שמשיג עצמות הדבר מהו, ומבין שזה עשה כך וכך, ומבין למה ואיך עשה את זה, אמנם יש השגה השלילית, דהיינו שמכיר ויודע שהנברא לא נעשה מעצמו, אלא וודאי מישהו עשאו.

ולענייננו על ידי שאנו רואים "אלה" את בריותיו ואנו משתוממים איך תיתכן מציאות כזאת בחכמה בלי שיעור וערך בכל נברא ונברא, אנו משיגים אותו בהשגת השלילי, ומבינים איך שהוא ית"ש היחיד אשר הוא בורא ואינו נברא, כי בוודאי רק מי שהוא עצמו אינו נברא אין לו גבול לכוחו והוא יחיד ומיוחד אשר יכול לברוא ברואים חדשים יש מאין, וכלשון בעל התניא (אגרת הקודש כ') "שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה

עילה שקדמה לו"[3] ולכן אע"פ שאין לי השגה בו כלל, מכל מקום הרי יודע אני בבירור שהוא עשה החפץ הזה, ואני מבין בשכלי בבירור שחוץ ממי שמציאותו הוא מעצמותו אין אף אחד יכול לברוא יש מאין. והתבוננות זו מביאה ביטול השכל להקב"ה.

וזהו כוונת המדרש ואל מי תדמיוני ואשוה, שאע"פ שאין אתם יכולים לדמות אותי לשום אחד וממילא אין לכם השגת החיוב [כי אין שום דבר שבהשגתם שאתם יכולים להבין מהותי ממנו כי אין שום דבר הדומה לי], מ"מ "יאמר קדוש" הרי בזה יכולים אתם להשיג אותי [בהשגת השלילה] במה שאתם יודעים שהוא קדוש ומובדל מזה העולם.

אין קרבה גדולה יותר להקב"ה מאשר על ידי הבריאה שבו ניכר אלקותו

ומצד הבריאה הוא קרוב מכל קרוב שהרי מלא כל הארץ כבודו, לית אתר פנוי מיניה, והוא כל יכול, וכיון שהוא בעל גבול על כן גם כוחו הוא בלתי גבול, [ואין כוחו מוגבל ח"ו רק לעליונים, אלא גם בכל מקום ומקום בתחתונים אשר מצד מציאותם הם גבוליים הוא נמצא], והשפיל עצמו לעולם הזה ועל ידי זה הוא קרוב לכל קוראיו ואין דבר שקרוב יותר ממנו, כי כל נברא שהוא מוגבל, בהכרח הוא שאם אתה קרוב אליו אז הוא קרוב אליך, אבל הרבש"ע אינו כן, אע"פ שהוא אין סוף ולית מחשבה תפיסא ביה, הוא אצל כל אחד ובתוך כל אחד (בא יעדן און אין יעדן), שהרי כל הבריאה הוא כוחו יתברך [וגם האדם עצמו וכל איבריו וכוחותיו הכל הוא כוחו יתברך] [4].

3] ז"ל שם: שהאור הוא כעין המאור הוא מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה, שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה, וכדי שיהיה היש הזה הנברא בכח הא"ס בעל גבול ומדה, נתלבש אור א"ס בכלים די"ס דאצילות ומתייחד בתוכן בתכלית היחוד עד דאיהו וגרמוהי חד לברוא בהן, ועל ידן ברואים בעלי גבול ותכלית ובפרט על ידי התלבשותן בבי"ע.

4] ז"ל בעל התניא (פרק ל"ג) עוד זאת תהיה שמחת הנפש האמיתית, ובפרט כשרואה בנפשו בעתים מזומנים שצריך לזככה ולהאירה בשמחת לבב אזי יעמיק מחשבתו ויצייר בשכלו ובינתו ענין יחודו יתברך האמיתי איך הוא ממלא כל עלמין עליונים ותחתונים ואפילו מלא כל הארץ הלזו הוא כבודו יתברך, וכולא קמיה כלא חשיב ממש, והוא לבדו הוא בעליונים ותחתונים ממש כמו שהיה לבדו קודם ששת ימי בראשית, וגם במקום הזה שנברא בו עולם הזה השמים והארץ וכל צבאם היה הוא לבדו ממלא המקום הזה, וגם עתה כן הוא לבדו בלי שום שינוי כלל מפני שכל הנבראים בטלים אצלו במציאות ממש, כביטול אותיות הדבור והמחשבה במקורן ושרשן הוא מהות הנפש ועצמותה שהן עשר בחינותיה חכמה בינה ודעת כו' שאין בהם בחינת אותיות עדיין קודם שמתלבשות בלבוש המחשבה, וכמ"ש גם כן במקום אחר משל גשמי לזה מענין ביטול זיו ואור השמש במקורו הוא גוף כדור השמש שברקיע, שגם שם מאיר ומתפשט ודאי זיוו ואורו וביתר שאת מהתפשטותו והארתו בחלל העולם, אלא ששם הוא בטל במציאות במקורו וכאילו אינו במציאות כללץ וככה ממש דרך משל הוא ביטול העולם ומלואו במציאות לגבי מקורו שהוא אור אין סוף ב"ה. והנה כשיעמיק בזה הרבה ישמח לבו ותגל נפשו אף גילת ורנן בכל לב ונפש ומאד באמונה זו, כי רבה היא, **כי היא קרבת אלהים ממש**, וזה כל האדם ותכלית בריאתו ובריאות כל העולמות עליונים ותחתונים להיות לו דירה זו בתחתונים כמ"ש לקמן באריכות. והנה כמה גדולה שמחת הדיוט ושפל אנשים בהתקרבותו למלך בשר ודם המתאכסן ודר אתו עמו בביתו, וק"ו לאין קץ לקרבת ודירת מלך מלכי המלכים הקב"ה וכדכתיב "כי מי הוא זה אשר ערב לבו לגשת אלי נאם ה'".

ועל זה תיקנו ליתן שבח והודיה לשמו ית' בכל בקר ולומר "אשרינו מה טוב חלקנו" וכו' "ומה יפה ירושתנו" כלומר כמו שהאדם שש ושמח בירושה שנפלה לו הון עתק שלא עמל בו, כן ויותר מכן לאין קץ יש לנו לשמוח על ירושתנו שהנחילנו אבותינו הוא יחוד ה' האמיתי אשר אפילו בארץ מתחת אין עוד מלבדו וזו היא דירתו בתחתונים, וזהו שאמרו רז"ל תרי"ג מצות ניתנו לישראל, בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה, כלומר כאלו אינה רק מצוה אחת היא האמונה לבדה כי על ידי האמונה לבדה יבא לקיום כל התרי"ג מצות דהיינו כשיהיה לבו שש ושמח באמונתו ביחוד ה' בתכלית השמחה, כאלו לא היתה עליו רק מצוה זו לבדה, והיא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות, הרי בכח וחיות נפשו בשמחה רבה זו תתעלה נפשו למעלה מעלה על כל המונעים

במעשה המשכן ממשיכים השכינה למעשה בראשית

ובאמת מעשה המשכן הוא רמז למעשה בראשית (תנחומא פקודי ב', במדבר רבה י"ב י"ג), וז"ל אמר רשב"ל זאת אומרת שההיכל שלמטה מכוון כנגד ההיכל שלמעלה כו', תיבת "למעלה" כוונתה היא להאור שאינו מלובש בעולם ותיבת "למטה" ענינה האור המלובש בעולם, שהרי לגבי הקב"ה לא שייך למעלה ולמטה, **והוא המשכת השראת השכינה על ידי אלה הכלים הכלולים בסוד מעשה בראשית כמו שאמרו חז"ל** (ברכות נה.) **יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ** ולמה היה צריך לדעת אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, אלא הטעם הוא כי הוא הכניס בכל מעשי המשכן בכללות ובפרטות את סוד מעשה בראשית [כמבואר במדרש שם].

לבני ישראל יש דביקות וקרבה בהקב"ה גם בריחוק שלא כהמלאכים

אך זאת מעלה לגלות ולהמשיך השראת השכינה במעשה בראשית מעשה שמים וארץ, **מעלת בני ישראל אשר יש להם דביקות בהקב"ה גם בבחינת הריחוק כמו שכתוב** (ירמיה לא, ב) **מֵרָחוֹק ה' נִרְאָה לִ י דייקא.** כדי להבין זאת נקדים מה דאיתא בספה"ק שיש (בחינות גילוי אלקות עד אין קץ, אבל לגבי העולם) יש שני בחינות של אלוקות והם, סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, הבחינה הנקראת סובב כל עלמין הוא שהשי"ת הוא מרומם מכדי התלבשות בעולם, ולכן אע"פ שהוא בכל מקום ולית אתר פנוי מיניה מ"מ הוא בבחינת סובב ומקיף, ובחינה השניה הנקראת ממלא כל עלמין הוא שאור ה' הוא בהתלבשות בכל פרט ופרט כביכול - אחרי צמצומים עד אין קץ ועד אין סוף, ואור זה הנמצא בכל מקום ומחיה כל הנבראים הוא בחינת ממלא כל עלמין ויש לב' בחינות אלו הרבה שמות, כגון קודשא בריך הוא (בחי' סובב כל עלמין) ושכינתיה (בחי' ממלא כל עלמין).

ועל פי זה יובן, כי העולם יכול להיות לו שייכות רק לבחינת "ממלא כל עלמין", כיון שמעצם קיום הנבראים יכולים להשיג ולהבין שיש אור שמתלבש בחפץ הזה ומחיה אותו בחינת ממלא כל עלמין אבל ההבנה וההשגה שיש בחינה נעלה יותר שאינם משיגים, זאת אין לכלל הנבראים, אמנם כלל ישראל יש להם השגה מ'ממלא כל עלמין' ועד 'סובב כל עלמין', דהיינו שחוץ מהשגת השלילה שהוא - שאנו יודעים שאין אנו יכולים להשיג את זה - שיש בחינה שלמעלה מהשגתינו, מכל מקום כיון שלכלל ישראל יש שייכות עצמית לו ית"ש, ובפרט על ידי התוה"ק, על כן היה להם שייכות גם לסובב. ויותר מזה, כיון שיש בהם חלק אלוק ממעל ממש [יש להם שייכות לאור א"ס ממש. וזה כוונתו שלכלל ישראל יש דביקות ושייכות בהקב"ה גם בבחינה השניה של סובב שהיא בחינת רחוק מכל רחוק].

בעדות השבת יש לבני ישראל אות עצמי עמו ית"ש

וזה עדות השבת דכתיב (שמות לא, יז) **בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִוא בלי שום אמצעות הבריאה, דכתיב "ביום השביעי שָׁבַת** וינפש", דהיינו שבימות החול השפיל עצמו לזה העולם בבחינת מלאכה, אמנם שב"ק הוא קדוש ומובדל וכלשונו -, **לכן הוא קודש.** ויותר מזה מיליה דגרמיה בחינת קודש עילאה,

---

קיום כל התרי"ג מצות מבית ומחוץ. וזהו שאמר "באמונתו יחיה", יחיה דייקא כתחיית המתים דרך משל כך תחיה נפשו בשמחה רבה זו והיא שמחה כפולה ומכופלת כי מלבד שמחת הנפש המשכלת בקרבת ה' ודירתו אתו עמו (ועי' עוד סוף פרק מ"ב).

והרי לבני ישראל יש שייכות עצמית ואמיתית לשב"ק, כדאיתא במדרש (המובא בתוספות חגיגה ג: ד"ה ומי) שלושה מעידין זה על זה ישראל והשבת והקב"ה, ולכן על ידי זה יש להם שייכות להרבש"ע אף בבחינת רחוק.

ואפילו מלאכים אין להם השגה כזו באלוקות וקרבת אלוקות כזו להקב"ה כמו שיש לבני ישראל, ולכן המלאכים שואלים "איה מקום כבודו" ועל זה עונים להם ישראל "מלא כל הארץ כבודו", והבעל התניא כותב על זה שקאי על ישראל עצמן[5], דהיינו שבני ישראל נמצאין בעולם הזה, שאע"פ שהוא מועלם ומוסתר ויש בו לבושים רבים, מ"מ הוא מלובש בלבושים אלו הנקראים "כבודו" כדאיתא (שבת קיג, א) רבי יוחנן קריה למאניה מכבדותיה, וקרבה זו שהיא הכי גדולה היא לבני ישראל ולא למלאכים, וזה ביאר השפ"א שהוא אשר כתוב "מרחוק ה' נראה לי" דייקא, דהיינו כשכלל ישראל אומר "לי" אז אפילו בחינת מרחוק הבחינה הנעלה הנראית "רחוק", הוא קרוב בה לכלל ישראל ["נראה" הוא לשון קורבה והתגלות],

ובני ישראל יש להם חלק בקדושה העליונה שכשמה כן היא, מופרשת ומובדלת מהעולם, **כמו שכתוב** (ירמיה ב, ג) **קֹדֶשׁ ישראל לה' רֵאשִׁית תְּבוּאָתֹה**, יש להם שייכות לראשית הזו "ראשית חכמה" **שהוא מקדם לבריאת עולם** כלל ישראל קדמו לעולם, שהרי העולם נברא (בשביל התורה שנקרא ראשית ו)בשביל ישראל שנקראו ראשית.

וכן אמרו (תפילת מעין שבע, ערבית דליל שבת) "**הא-ל הקדוש שאין כמוהו, המניח לעמו ביום שבת קדשו". שגם במדריגה זו דכתוב "אל מי תדמיוני"** "שאין כמוהו" **כו'** ויאמר קדוש", כמ"ש "הקל הקדוש", מכל מקום **אף על פי כן יש לבני ישראל חלק בו** על ידי השבת קודש – "המניח לעמו" על ידי "ביום שבת קדשו". **וכמו שכתוב בזוהר הקדוש** (ח"ב קלח:) **בפסוק** (תהילים כב, כ) **וְאַתָּה ה' אַל תִּרְחָק, שהגם שהעולמות מתעלין בשבת קודש, אף על פי כן נמשכין בני ישראל אחר אלה המעלות ע"ש פ' תרומה**[6].

5] ראה בתניא (ליקו"א פמ"ו): וכולם שואלים איה מקום כבודו ועונים מלא כל הארץ כבודו הם ישראל עמו. כי הניח הקב"ה את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכולם, כי אם בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות הארץ מקום הזוהמא והטומאה לא ע"י מלאך ולא ע"י כו' אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו ירד לשם, כמ"ש וארד להצילו וגו' כדי לקרבם אליו בקירוב ויחוד אמיתי בהתקשרות הנפש ממש בבחי' נשיקין פה לפה לדבר דבר ה' זו הלכה ואתדבקות רוחא ברוחא היא השגת התורה וידיעת רצונו וחכמתו דכולא חד ממש. וגם בבחי' חיבוק הוא קיום המצות מעשיות ברמ"ח אברים דרמ"ח פיקודין הן רמ"ח אברין דמלכא כנז"ל.

6] וז"ל (תרומה קל"ח, ב), כתיב ואתה ה' אל תרחק אילותי לעזרתי חושה... כיון דאיהי סלקא לאתעטרא בעלה, וכלא בעמא עלאה, ומתמן בעי לסלקא לאין סוף, לאתקשרא כלא לעילא לעילא, ובגין כך אל תרחק, לאסתלקא מינן לשבקא לן, ובגין כך... בעאן ישראל לאתכללא תמן ולאתדבקא בהדייהו מתתא, דאלמלא יבעי לאסתלקא האי כבוד, הא ישראל לתתא אחידן ביה ותקפין ביה, דלא שבקי ליה לאתרחקא מנייהו, אילותי, מה איל וצבי בשעתא דאזלי ומרחקי מיד אהדרן לההוא אתר דשבקי, אוף קוב"ה אע"ג דאסתלק לעילא לעילא באין סוף, מיד אהדר לאתריה, מאי טעמא, בגין דישראל לתתא אתאחדן ביה, ולא שבקין ליה לאתנשיא ולאתרחקא מנייהו, ועל דא אילותי לעזרתי חושה.

בשבת יש בחינה של הדרגה שלפני חטא העגל של דביקות מוחלטת באלקות

והנה קודם החטא כתיב (תהילים פב, ו) **אֱלֹהִים אַתֶּם ונתדבקו באלקות, ועל זה כתיב** (תהילים כד, ג) **מִי יַעֲלֶה בְהַר ה'**, בלשון תמיה וחידוש כי בני ישראל באמת כן עלו בהר ה' ונתדבקו באלקות, **אך כשירדו ממעלה זו כמו שכתוב יָקוּם בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ בקביעות, אף על פי כן יש עתים וזמנים אשר חוזרין למעלתם הראשונה. ולכן אחר החטא ניתן להם מלאכת המשכן** לסייע לחזור למעלתם הראשונה **בבחינת** (ישעיה מ, כו) **מִי בָרָא אֵלֶּה. אבל הקדים השבת שהוא מדריגה גבוה מזה כנ"ל.** כי יש גם בחינת הקירוב. יעזור ה' שנזכה להתקרב אליו ית"ש באמת ובתמים ובלבב שלם ועל ידי זה נזכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

• מכון •
יסוד החסידות
ביאורים על ספרי חסידות